

BIULETYN
POLSKIEJ MISJI HISTORYCZNEJ

BULLETIN
DER POLNISCHEN HISTORISCHEN MISSION

NR 16/2021

UNIwersytet MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU
(POLSKA MISJA HISTORYCZNA PRZY UNIwersYTECIE
JULIUSZA I MAKSYMILIANA W WÜRZBURGU)

NIKOLAUS-KOPERNIKUS-UNIVERSITÄT TORUŃ
(POLNISCHE HISTORISCHE MISSION AN DER JULIUS-MAXIMILIANS-
UNIVERSITÄT WÜRZBURG)

TORUŃ 2021

KOMITET REDAKCYJNY / REDAKTIONSKOMITEE
*Caspar Ehlers, Helmut Flachenecker, Heinz-Dieter Heimann,
Tomasz Jasiński, Ryszard Kaczmarek, Krzysztof Kopiński, Zdzisław Noga, Krzysztof Ozóg,
Andrzej Radziwiński (Przewodniczący / Vorsitzender), Andrzej Sokala*

REDAKCJA NAUKOWA / SCHRIFTFLEITUNG
Renata Skowrońska, Helmut Flachenecker

Redakcja naukowa i językowa (j. niemiecki) / Wissenschaftliche und philologische Redaktion (Deutsch)
Renate Schindler, Dirk Rosenstock

Redakcja językowa (j. angielski) / Philologische Redaktion (Englisch)
Steve Jones

Tłumaczenia (j. niemiecki – j. polski) / Übersetzungen (Deutsch – Polnisch)
Renata Skowrońska

Tłumaczenia (j. angielski – j. polski) / Übersetzungen (Englisch – Polnisch)
Agnieszka Chabros

Sekretarz Redakcji / Redaktionssekretärin
Mirosława Buczyńska

ADRES REDAKCJI / REDAKTIONSADRESSE
Polnische Historische Mission an der Universität Würzburg
Am Hubland, 97074 Würzburg, Niemcy / Deutschland
<http://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/BPMH/index>
<http://pmh.umk.pl/start/wydawnictwa/biuletyn/>

Kontakt: *Renata Skowrońska*
tel. (+49 931) 31 81029
e-mail: r.skowronska@uni-wuerzburg.de

Biuletyn Polskiej Misji Historycznej jest udostępniany na stronie internetowej Akademickiej Platformy Czasopism, w systemie Open Journal System (OJS) na zasadach licencji Creative Commons.

Das *Bulletin der Polnischen Historischen Mission* ist auf den Webseiten der Akademischen Zeitschrift-Plattform zugänglich. Die Zeitschrift wird im Open Journal System (OJS) auf Lizenzbasis Creative Commons veröffentlicht.

Prezentowana wersja czasopisma (papierowa) jest wersją pierwotną.
Diese Version der Zeitschrift (auf Papier) ist die Hauptversion.

ISSN 2083-7755 (print)
ISSN 2391-792X (online)

© Copyright by Uniwersytet Mikołaja Kopernika

WYDAWCA / HERAUSGEBER
Uniwersytet Mikołaja Kopernika
ul. Gagarina 11, 87-100 Toruń, tel. (+48 56) 611 42 95, fax (+48 56) 611 47 05
www.wydawnictwoumk.pl

DYSTRYBUCJA / VERTRIEBS-SERVICE-CENTER
Wydawnictwo Naukowe UMK
Mickiewicza 2/4, 87-100 Toruń
tel./fax (+48 56) 611 42 38
e-mail: books@umk.pl, www.kopernikanska.pl/

DRUK / AUSGABE
Wydawnictwo Naukowe UMK
ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń
tel. (+48 56) 611 22 15
Nakład: 300 egz.

SPIS TREŚCI
INHALTSVERZEICHNIS
CONTENTS

RENATA SKOWROŃSKA	7
Kronika Polskiej Misji Historycznej	
Chronik der Polnischen Historischen Mission	
The Chronicle of the Polish Historical Mission	
RENATA SKOWROŃSKA	9
Stypendiści i goście Polskiej Misji Historycznej	
Stipendiaten und Gäste der Polnischen Historischen Mission	
Fellows and Guests of the Polish Historical Mission's Scholarships	

STUDIA I MATERIAŁY
STUDIEN UND MATERIALIEN
STUDIES AND MATERIALS

SŁAWOMIR JÓŹWIAK	13
Budowniczywie kamiennych mostów w łacińskiej Europie (XI–XIV wiek) w świetle źródeł pisanych	
Die Steinbrückenbauer des lateinischen Europas (11.–14. Jahrhundert) im Spiegel der Schriftquellen	
Builders of Stone Bridges in Latin Europe (11 th –14 th Centuries) in the Light of Written Sources	
EDYTA PLUTA-SALADRA	35
Stan i perspektywy badań nad średniowiecznymi żeńskimi klasztorami w Małopolsce	
Stand und Perspektiven der Forschung zu mittelalterlichen Frauenklöstern in Kleinpolen	
State and Perspectives of Research on Medieval Female Monasteries in Lesser Poland	
MATEUSZ SUPERCZYŃSKI	61
Próba rekonstrukcji socjotopografii średniowiecznego Chełmna na przykładzie kwartału większego	
Versuch einer Rekonstruktion der Soziotopografie des mittelalterlichen Kulm am Beispiel des großen Viertels	
An Attempt to Reconstruct the Socio-Topography of Medieval Chełmno on the Example of the Larger Quarter	

LILIANA LEWANDOWSKA	91
Kościół luteranski Gdańska w obliczu „kryzysu pobożności” pod koniec XVII wieku	
Die lutherische Kirche Danzigs angesichts der „Frömmigkeitskrise“ im Ausgang des 17. Jahrhunderts	
The Lutheran Church of Gdańsk in the Face of the “Crisis of Piety” at the End of the 17 th Century	
WOLFGANG WÜST	111
„Co jest największym szczęściem młynarza? Że worki nie mówią”. Zarządzenia młyńskie w południowych Niemczech	
„Was ist des Müllers größtes Glück? Dass die Säcke nicht reden können.“ Die Mühlen-Policey in Süddeutschland	
“‘What is the Miller’s Greatest Luck? That his Flour Sacks Cannot Talk.’: Mill-“Policy” in Southern Germany	
MARC BANDITT	153
Johann Peter Ernst von Scheffler (1739–1810). Medyk i mineralog między Gdańskiem a Warszawą	
Johann Peter Ernst von Scheffler (1739–1810). Ein Mediziner und Mineraloge zwischen Danzig und Warschau	
Johann Peter Ernst von Scheffler (1739–1810): A Physician and Mineralogist Between Gdańsk and Warsaw	
DAMIAN SZYMCZAK	191
Polscy uczeni w służbie dyplomacji. Konferencja pokojowa w Paryżu w 1919 roku: ludzie, zadania, dylematy	
Die polnischen Gelehrten im Dienst der Diplomatie. Die Friedenskonferenz in Paris 1919: Menschen, Aufgaben, Dilemmata	
Polish Scholars in the Service of Diplomacy: The Paris Peace Conference in 1919: People, Tasks, Dilemmas	
JANUSZ TANDECKI	209
Rzut oka na dzieje archiwów w Polsce w latach 1944–1989	
Ein Einblick in die Geschichte der Archive in Polen in den Jahren 1944–1989	
A Brief View of the History of Archives in Poland in 1944–1989	

POLEMIKI, RECENZJE, OMÓWIENIA
POLEMIKEN, REZENSIONEN, BUCHBESCHREIBUNGEN
POLEMICS, REVIEWS, BOOK DESCRIPTIONS

HELMUT FLACHENECKER	245
Budowniczy mostów między Polską a Niemcami. Otto Gerhard Oexle dla upamiętnienia	
Ein Brückenbauer zwischen Polen und Deutschland. Otto Gerhard Oexle zum Gedenken	
Builder of Bridges Between Poland and Germany: Commemoration of Otto Gerhard Oexle	
CASPAR EHLERS	251
Nowe europejskie spojrzenie na bezkrólewie w średniowieczu	
Neue europäische Blicke auf die Interregna des Mittelalters	
A New European View of Interregnum in the Middle Ages	
MARCIN GRULKOWSKI	257
Nowa publikacja o historii pośmiennictwa w średniowiecznych i nowożytnych Prusach	
Neue Publikation zur Geschichte der Schriftlichkeit im mittelalterlichen und frühneuzeitlichen Preußen	
A New Publication on the History of Writing in Medieval and Modern Prussia	
MICHAŁ TOMASZEK	267
Chroniści z XII i XIII wieku i ich wyobrażenia o władztwie. Nowe metody analizy	
Die Chronisten des 12. und 13. Jahrhunderts und ihre Herrschaftsvorstellungen. Neue Methoden der Analyse	
12 th and 13 th Century Chronists and Their Ideas About Sovereignty: New Methods of Analysis	
WOLFGANG WÜST	279
Wittemberska tkalnia książęca w latach 1598–1608. Zarządzanie kryzysowe w przemyśle tekstylnym	
Das herzoglich-württembergische Weberwerk 1598–1608. Krisenbewältigung im Textilgewerbe	
The Prince's Weaving Mill in Wittemberge in 1598–1608: Crisis Management in the Textile Industry	

HANS-PETER BAUM	283
O historii gospodarczej i społecznej w Frankonii od XVI do XVIII wieku w perspektywie migracji i powiązań	
Zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte in Franken vom 16. bis zum 18. Jahrhundert unter dem Blickwinkel von Migration und Vernetzung	
On the Economic and Social History of Franconia from the 16 th to 18 th Centuries in the Perspective of Migration and Connections	
DIRK ROSENSTOCK	291
O pruskiej polityce zdrowotnej w dawnej prowincji Poznań w latach 1899–1919	
Zur preußischen Gesundheitspolitik in der ehemaligen Provinz Posen 1899–1919	
About Prussian Health Policy in the Former Province of Poznań in the Years 1899–1919	
ANNA TARNOWSKA	301
Uwagi na temat pracy Tadeusza Zakrzewskiego o polskich instytucjach i organizacjach w Toruniu pod zaborem pruskim (1815–1894)	
Bemerkungen zu dem Buch von Tadeusz Zakrzewski über polnische Institutionen und Organisationen in Thorn zur Zeit der preußischen Teilung (1815–1894)	
Comments on the Work of Tadeusz Zakrzewski on Polish Institutions and Organizations in Toruń under Prussian Rule (1815–1894)	
RENATA SKOWROŃSKA	313
Zapomniana i wyparta historia (historie)? Przykład lokalnej inicjatywy w Niemczech w badaniach nad okresem nazizmu	
Vergessene und verdrängte Geschichte(n)? Ein Beispiel für lokale Initiativen in Deutschland für die Erforschung der NS-Zeit	
Forgotten and Denied History (Stories)? An Example of a Local Initiative in Germany in the Research on the Nazi Period	

RENATA SKOWROŃSKA

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

E-Mail: r.skowronska@uni-wuerzburg.de

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5322-0125>

CHRONIK DER POLNISCHEN HISTORISCHEN MISSION 2020

12. FEBRUAR

Treffen „auf einen Kaffee“ mit zwei Stipendiatinnen der Polnischen Historischen Mission:

- Dr. Agnieszka Laddach (Nikolaus-Kopernikus-Universität Toruń): *Theological Hermeneutics of ‚Angels in America‘ by Tony Kushner.*
- Prof. Dr. Anita Pacholik-Żuromska (Nikolaus-Kopernikus-Universität Toruń): *Deutsche Wurzeln der polnischen Phänomenologie. Kazimierz Twardowski (1866–1938) und Roman Ingarden (1893–1970) als Nachfolger und Kritiker von Franz Brentano (1838–1917) und Edmund Husserl (1859–1938).*

Die Veranstaltung wurde mit Beteiligung der Abteilung für Slavistik der Universität Würzburg und dem Kolleg „Mittelalter und Frühe Neuzeit“ organisiert.

SEPTEMBER

Herausgabe des dritten Bandes der *Studienreihe der Polnischen Historischen Mission* unter dem Titel *Schriftlichkeit. Beschreibung und Interpretation von Quellen = Piśmiennictwo. Opisywanie i interpretacja źródeł.*

OKTOBER

Herausgabe des *Bulletins der Polnischen Historischen Mission* (Nr. 15/2020).

